

**HUDUDIY AGROSANOAT SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION
MARKETING USULLARINI QO'LLASH HOLATI VA UNI RIVOJLANTIRISH
IMKONIYATLARI**

Tuksanov Ilxomjon Ismatovich

“O‘zagroinspeksiya”ning

Buxoro viloyat boshqarmasi bosh mutaxassisi,

BuxDU mustaqil tadqiqotchisi

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 14.03.2026

Revised: 15.03.2026

Accepted: 16.03.2026

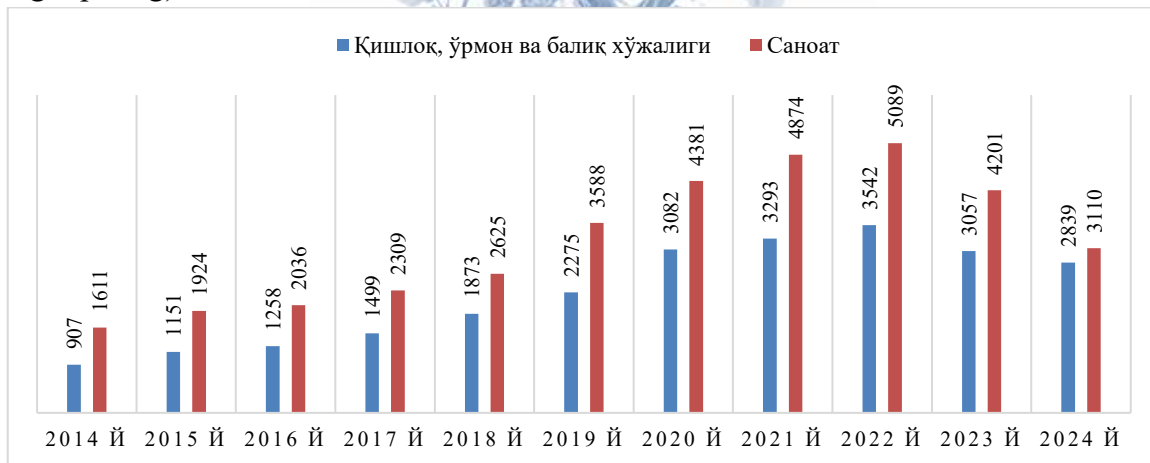
KALIT SO'ZLAR:

Agrosanoat tarmoq subyektlarida marketing, ayniqsa, innovatsion marketing dasturlaridan foydalanish amaliyotini rivojlantirish korxonalarda ishlab chiqarish jarayonlarini muvaffaqiyatli tashkil etish, ishlab chiqarilgan mahsulotlarni sotish kanallari samaradorligini ta'minlash hisobiga korxona daromadlari hajmini kengaytirish, korxona mijozlari bilan o'zaro aloqalarni yangi rivojlanish bosqichiga ko'tarish orqali bozor talabiga yo'naltirilgan mahsulot ishlab chiqarishini yo'lga qo'yish hisobiga strategik rivojlanish maqsadlarini o'z vaqtida samarali hal etishga erishib kelayotganligi nafaqat jahon, balki mahalliy amaliyotda ham kuzatilmoqda.

Xususan, Buxoro viloyati agrosanoat tarmog'i o'zining tabiiy-iqlimiy shart-sharoitlari, tarmoqning mehnat resurslari bilan ta'minlanganlik holati, qishloq xo'jaligi va sohada yetishtirilayotgan mahsulotlarni qayta ishlash sanoatida bog'dorchilik, uzumchilik, chovachilik va paxtachilik kabi yo'nalishlari bilan respublikaning boshqa viloyatlariga

nisbatan ajralib turadi. Jumladan, so'nggi yillarda hududiy agrosanoat tarmog'ini rivojlantirishga qaratilgan dasturlar, sohada raqobat muhitini yanada bozor elementlari biln to'yintirib, uni chuqurlashtirish uchun zamin yaratishi natijasida aksariyat tarmoq subyektlari faoliyatida marketing, ayniqsa, innovatsion marketing usullaridan foydalanish amaliyotiga jadallik bilan o'tib borilmoqda. Ushbu vaziyat bugungi kunda hududiy agrosanoat subyektlari faoliyatida qo'llanilayotgan innovatsion marketing usullarini tizimli tartibda tahlil qilish orqali ularni yanada rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash zaruriyatini vujudga keltiradi.

Viloyat agrosanoat subyektlari faoliyatida innovatsion marketing dasturlaridan foydalanish holatini tahlil qilishdan avval hududiy agrosanoat tarmoq xususiyatlarig e'tiborni qaratishni lozim topdik. Shu o'rindaa ta'kidlash joizki, hududiy statistik boshqarma tomonidan umumlashtirilgan tartibda agrosanoat subyektlari soni bo'yicha ma'lumotlar jamlanmaganligi sababli, qishloq xo'jaligi va sanoat sohalarida faoliyat yuritayotgan korxona va tashkilotlar to'g'risidagi statistik ko'rsatkichlarni tahlil qilindi. Viloyat statistika boshqarmasi ma'lumotlariga ko'ra, 2014-2024 yillarda hududiy qishloq xo'jaligi faoliyat yuritayotgan korxona va tashkilotlar soni 3,1 martaga ortib, 907 tadan 2839 tagacha ko'paygan bo'lsa, sanoat sohasida ushbu ko'rsatkich 93,1 foizga ortib, ushbu sohada faoliyat ko'rsatayotgan subyektlar soni 1611 tadan 3110 tagacha yetganligi aniqlandi (1-rasmga qarang).

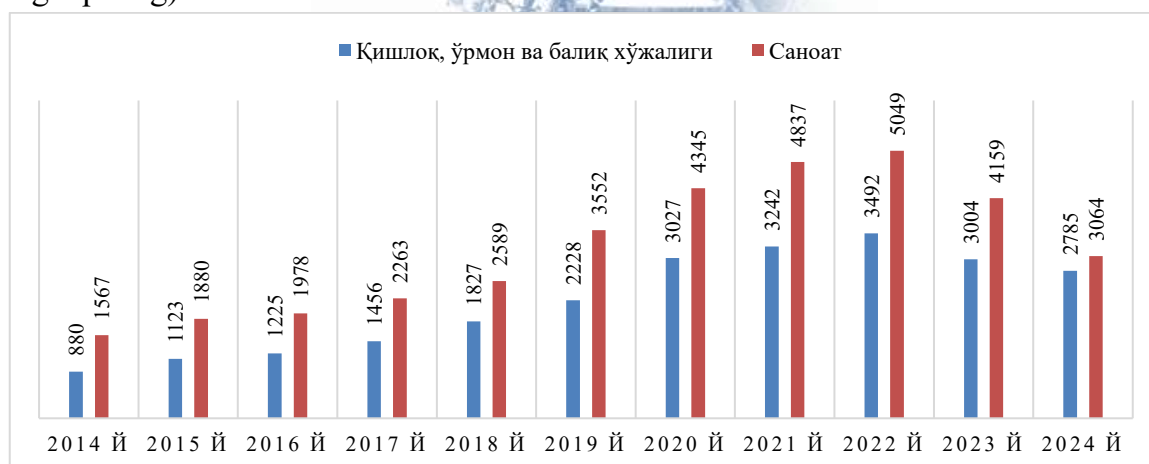

1-rasm. Buxoro viloyati qishloq xo'jaligi va sanoat sohasida faoliyati yuritayotgan xo'jalik subyektlari soni (fermer va dehqon xo'jaliklarisiz, birlikda)⁴⁰

⁴⁰ Buxoro viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida tuzilgan

Demak, hududiy agrosanoat tarmoq tarkibiga kiruvchi qishloq xo'jaligi va sanoat sohaslarida xo'jalik faoliyati yuritayotgan korxona va tashkilotlar sonining tahlil etilayotgan davrda ortib borish tendensiyasi hududiy rivojlanish salohiyatidan foydalanish samaradorligi ortishi bilan birgalikda, tarmoqda bozor raqobati kurashi tobora chuqurlashib borayotganligidan dalolat beradi, degan xulosaga kelish mumkin bo'ladi.

Shu bilan birgalikda, respublikaning turli hududlarida bo'lgani singari Buxoro viloyatida ham hududiy rivojlanish salohiyatidan foydalanish samaradorligini oshirish, jumladan, aholini tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb qilish, kichik va o'rta turdagi tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga qaratilgan tizimli chora-tadbirlarning muntazam ravishda amalga oshirilishi natijasida hududiy agrosanoat tarmoqlarida faoliyat yurituvchi kichik va o'rta turdagi xo'jalik subyektlari sonining sezilarli darjada ortishiga erishildi. Viloyat statistika boshqarmasi ma'lumotlariga ko'ra, 2014-2024 yillarda hududiy qishloq xo'jaligi sohasida faoliyat yuritayotgan kichik tadbirkorlik subyektlari soni 3,2 martaga ortib, 880 tadan 2785 tagacha yetgan bo'lsa, sanoat sohasida ushbu ko'rsatkich tahlil etilayotgan davrda 95,5 foizga ortib, 1567 tadan 3064 tagacha ko'payganligi aniqlandi (2-rasmga qarang).

2-rasm. Buxoro viloyati qishloq xo'jaligi va sanoat sohasida faoliyati yuritayotgan kichik tadbirkorlik subyektlari soni (fermer va dehqon xo'jaliklarisiz, birlikda)⁴¹

Statistik ma'lumotlar tahliliga ko'ra, viloyat agrosanoat tarmoq tarkibiga kiruvchi qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi, hamda, sanoat tarmoqlarida faoliyat yuritayotgan subyektlar soni bo'yicha ko'rsatkichlar rivojlanish tendensiyalaridagi 2022 yildan keyingi davrda kuzatilgan pasayish (1-2-rasmlarga qarang) holatlari hududiy iqtisodiyot amal

⁴¹ Buxoro viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida tuzilgan

qilishida bozor raqobati kurashining chuqurlashuvi natijasida ayrim turdagi korxona va tashkilotlar faoliyatining toxtatilishi, turli kichik va o'rta turdagi agrosanoat subyektlari faoliyatining o'zaro integratsion birlashmalar, jumladan, agroklastlar faoliyatiga qo'shilishi bilan bog'liq jarayonlar hisobiga yuzaga kelgan, degan xulosaga kelish mumkin bo'ladi.

Shuningdek, 2010-2024 yillarda viloyat ishlab chiqarish sanoati tarkibida agrosanoat tarmoq tarkibiga kiruvchi oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining ulushi 16,4 foizdan 21 foizgacha, ichimliklar ishlab chiqarish 1,1 foizdan 1,4 foizgacha, kiyim-kechak ishlab chiqarish – 1,2 foizdan 3,6 foizgacha ortgan bo'lsa, to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 31,6 foizdan 19,1 foizgacha kamayganligi (1-jadvalga qarang) aniqlandi. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, viloyat sanoat ishlab chiqarishi tarkibida to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining pasayishi, bir tafadan ushbu mahsulot turlari ayrim turdagi kiyim-kechak mahsulotlari ishlab chiqarish uchun oraliq mahsulot sifatida xizmat qilib, viloyatda klasterli yondashuv asosida iste'molga tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini oshirishga qaratilgan islohotlar sababli, hududda ishlab chiqarilayotgan to'qimachilik mahsulotlarini qayta ishlash hajmi ortganligi, ikkinchi tarafdin esa hududiy sanoat ishlab chiqarishi tarkibida boshqa turdagi yuqori qo'shilgan qiymatga ega bo'lgan texnologik mahsulotlar ishlab chiqarish amaliyotini rivojlantirishga ustuvorlik qaratilayotganligi bilan izohlanadi.

2.7-jadval

Buxoro viloyati sanoat ishlab chiqarishi tarkibida agrosanoat mahsulotlarining ulushi, foizda⁴²

№	Sohalar	Yillar				2010-2024 yy.dagi o'zgarish (+/-)
		2010	2015	2020	2024	
1	Hududiy sanoat ishlab chiqarishi, jami	100,0	100,0	100,0	100,0	O'rtacha yillik o'sish 107,7 foiz
	jumladan:					
2	Oziq-ovqat mahsulotlari	16,4	25,2	16,6	21,0	+4,6%
3	To'qimachilik mahsulotlari	31,6	26,3	18,6	19,1	-12,5%
4	Kiyim-kechak mahsulotlari	1,2	0,4	3,6	3,6	+2,4%
5	Teri va unga tegishli mahsulotlar	0,2	0,1	0,1	0,2	O'zgarishsiz

⁴² Buxoro viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida tuzilgan

6	Yog'och (mebeldan tashqari) poxol va to'qish uchun mteriallar	0,1	0,2	0,1	0,1	O'zgarishsiz
---	---	-----	-----	-----	-----	--------------

Shu o'rinda soha ekspertlari tomonidan viloyatning agrosanoat tarmog'ining hududiy xususiyatlari bo'yicha berilgan ma'lumotlarga toxtalishni lozim topdik. Hududiy statistika boshqarmasi ekspertlari tomonidan berilgan ma'lumotlarga ko'ra, bugungi kunda viloyat agrosanoat tarmog'ida faoliyat yuritayotgan subyektlarning umumiy soni 5000 tadan ko'proq bo'lib, tarmoqning ustuvor sohalari sifatida paxtachilik, bog'dorchilik, chorvachilik va uzumchilikni keltirib o'tish mumkin bo'ladi.

1-jadval

Buxoro viloyati agrosanoat tarmog'ining xususiyatlari⁴³

№	Ko'rsatkichlar	Hududiy tarmoq xususiyatlari
1	Agrosanoat subyektlari soni	Dehqon va fermer xo'jliklarini inobatga olmaganda, agrosanoat subyektlari soni 5000 tadan ortiq hisoblanadi (+5000)
2	Agrosanoatning ustuvor yo'nalishlari	Paxtachilik, bog'dorchilik, uzumchilik va chorvachilik yo'nalishlari hududiy agrosanoat rivojlanishida ustuvor ahamiyat kasb etadi
3	Eksportga yo'naltirilgan mahsulotlari	Hududiy agrosanoat subyektlari tomonidan ishlab chiqarilayotgan quritilgan mevalar, to'qimachilik va go'sht mahsulotlari eksportga yo'naltirilganlik holati boshqa mahsulotlarga nisbatan yuqori hisoblandi
4	Infratuzilm ta'minoti	Bugungi kunda hududiy agrosanoat tarmoqlarida raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish maqsadida IT infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan investitsion loyihalaarga ustuvorlik qaratilmoqda

Shu bilan birgalikda, hududiy agrosanoat subyektlari tomonidan ishlab chiqarilayotgan quritilgan mevalar, to'qimachilik va go'sht mahsulotlari eksportga yo'naltirilgan bo'lib, bugungi kunda tarmoqda raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish maqsadida tarmoq IT infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan investitsion loyihalarga ustuvorlik

⁴³ Buxoro viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida tuzilgan

qaratilayotganligi to'g'risida ma'lumotlar (2.8-jadvalga qarang) berilgan. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, hududiy IT infratuzilma ta'minotini rivojlantirishga qaratilgan investitsion loyihalarning amalga oshirilishi natijasida agrosanoat subyektlari faoliyatida raqamli marketing dasturlaridan foydalanish imkoniyatlrini yanada kengaytirishg erishiladi

Demak, o'tkazilgan tahlillar asosida Buxoro viloyati hududiy agrosanoat tarmoqlarida xo'jalik faoliyati yuritayotgan subyektlarning iqtisodiy samaradorligi yildan yilga ortib, hududiy agrosanoat rivojlanish salohiyatidan to'laonli foydalanish imkoniyatiga erishilmoqda, degan xulosaga kelish mumkin bo'ladi. Shu o'rinda, hududiy agrosanoat subyektlari faoliyatida kuzatilayotgan ijobiy tendensiyalarda marketing dasturlaridan foydalanish amaliyotining tutgan o'rni, jumladan, tarmoq korxonalarida innovatsion marketing usullaridan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan jihatlarini tadqiq etishni maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

